

N:o 121.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 10 maj 1899.

— — — — Andra Kammaren den 10 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående civile tjensteinnehafvares rätt till pension af staten m. m.

(Särskilda Utskottets utlåtande n:o 1.)

Till Konungen.

Uti en den 24 nästlidne februari till Riksdagen aflåten proposition (n:o 34) har Eders Kongl. Maj:t, under åberopande af dervid fogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att

dels antaga lag angående civile tjensteinnehafvares rätt till pension af staten;

dels, med ändring af nu gällande bestämmelser i fråga om sättet för bestridande af pensioneringen af såväl embets- och tjenstemän samt betjente vid generalpoststyrelsen som ock öfrige tjensteinnehafvare vid postverket, medgifva, att samtliga till poststaten hörande tjensteinnehafvare, hvilka från och med det år, då sådan ny organisation af civilstatens pensionsinrättning inträdde, som i statsrådsprotokollet blifvit omförmäld, afginge ur tjänst, skulle ega att af postmedlen utbekomma fulla pensionsbeloppen,

derest de för rätt till pension af staten stadgade vilkor blifvit behörigen uppfyllda, äfvensom att från och med samma tidpunkt de pensioner, som dittills blifvit tjensteinnehafvare vid postverket beviljade från civilstatens pensionsinrättning, att utgå jemte pension från postverkets pensionsstat, finge i stället utgå från sistnämnda pensionsstat;

dels för bildande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i statsrådsprotokollet anförda grunder, af ny enke- och pupillkassa för civilstaten uppföra å nionde hufvudtiteln såsom ordinarie anslag ej mindre 35,000 kronor såsom bidrag till bestridande af förvaltningskostnaden för nämnda kassa, än äfven 9,200 kronor till beredande af frihet från befordringsafgifter för de till åttonde och nionde pensionsklasserna hörande delegare i kassan;

dels ock — under förutsättning af Riksdagens bifall till hvad Eders Kongl. Maj:t i föregående punkter föreslagit — med uteslutande från rikstaten för år 1900 af de hittills å nionde hufvudtiteln uppförda anslagen till civilstatens pensionskassa af tillhopa 112,286 kronor, medgifva, att från och med år 1893 uppkomna och härefter uppkommande behållningar å det till pensionsstaten för civile embets- och tjenstemäns enkor och omyndiga barn anvisade anslag å 45,000 kronor finge användas till bestridande af derifrån redan beviljade pensioner, samt att hvad derutöfver kunde blifva för samma ändamål erforderligt, finge af Eders Kongl. Maj:t af tillgängliga medel förskjutas för att sedermera hos Riksdagen till ersättande anmälas.

Liksom det förslag till pensionslag för civilstaten, hvilket finnes intaget i det af utsedde komiterade med skrifvelse den 28 maj 1894 till Eders Kongl. Maj:t afgifna »betänkande angående ordnande af pensionsväsendet för statens civile tjensteinnehafvare, samt för deras enkor och barn», hvilat äfven det nu framlagda förslaget till pensionslag på den princip, att de tjensteinnehafvare, om hvilka der är fråga, skulle erhålla pensionsrätt utan att hafva till pensionskostnadens bestridande bidragit med egna afgifter.

Bland utvägar, som erbjöde sig för vinnande af minskning i statens utgifter för pensionering af civile tjensteinnehafvare, hade bemälda komiterade visserligen icke förbisett den, att låta tjenstemännen med egna afgifter deltaga i pensionskostnaden, men komiterade hade vid närmare öfvervägande af denna fråga funnit, att redan de pensionsafgifter, som erfordrades för

*Pensions-
lagen.*

upprätthållande utan statsbidrag af en enke- och pupillkassa för de civile tjensteinnehafvarne, skulle uppgå till det maximibelopp, som nuvarande aflöningsförhållanden medgäfvde tjensteinnehafvarne att afsätta för pensionsändamål, och de hade därför ansett sig böra välja andra utvägar till nedbringande af statens pensionskostnader och såsom sådana förordat nedsättning af pensionsbeloppen, pensionsålderns framflyttande m. m.

Äfven vid ärendets behandling hos Eders Kongl. Maj:t har denna viktiga principfråga blifvit af föredragande departementschefen uppmärksammas, och detta särskildt med anledning af de uttalanden, som förekommit i skrivelser från Riksdagen till Eders Kongl. Maj:t under såväl år 1897 som nästlidet år.

Dessa uttalanden äro af den betydelse, att Riksdagen ansett sig böra här i minnet återkalla deras hufvudsakliga innehåll.

Med bifall till Eders Kongl. Maj:ts till 1897 års Riksdag gjorda framställning, att vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarieerna anstald ordinarie rektor, ordinarie adjunkt och ordinarie lärarinna med adjunkts tjenstgöring finge åtnjuta rätt till pension å allmänna indragningsstaten enligt samma grunder, som då vore eller framdeles blefve stadgade för ordinarie ämneslärare vid de allmänna läroverken, förband Riksdagen, enligt skrifvelse till Eders Kongl. Maj:t den 17 maj samma år, det uttalande, att, derest, såsom Riksdagen ansåge synnerligen önskvärdt, sådan förändring i afseende på pensionsvilkoren för lärarne vid elementarläroverken vidtoges, att de blefve förpligtade att bidraga till sin egen pensionering, deraf torde följa, att samma skyldighet komme att åläggas äfven dessa seminarielärare.

Ännu tydligare betonade Riksdagen behovet af den ifrågasatta åtgärden, då Riksdagen i skrifvelse till Eders Kongl. Maj:t den 11 maj 1898 yttrade sig beträffande det då framlagda förslaget till aflöningsstat för patent- och registreringsverkets ordinarie personal. I denna skrifvelse erinrade nemligen Riksdagen, i fråga om det vid nämnda förslag fogade vilkoret om tjenstemans och vaktbetjents skyldighet att vid viss lefnads- och tjensteålder afgå med pension från verkets medel, att en sådan föreskrift icke uteslöte, att dylik tjensteinnehafvare skulle kunna blifva berättigad att vid uppnådd pensionsålder erhålla pension af embetsverkets medel utan att dessförinnan hafva för sagda ändamål behöft vidkännas något afdrag å de honom i aflöningsstaten tillerkända aflöningsförmåner. Då emellertid den i Riksdagens ofvan åberopade skrifvelse den 17 maj 1897 antyddas synpunkten i fråga om tjensteinnehafvares skyldighet att lemna bidrag till bestridande

af kostnaderna för egen pensionering, enligt Riksdagens mening, borde göras gällande äfven vid bestämmandet af pensionsrätten för patent- och registreringsverkets personal, förklarade Riksdagen, under medgifvande af det berättigade deri, att nämnda personal i likhet med öfriga å ordinarie stat uppförda tjänstemän och vaktbetjente tillerkändes pensionsrätt, att Riksdagen, som funne det vara mindre lämpligt att vid en tidpunkt, då på Eders Kongl. Maj:ts pröfning vore beroende frågan om det civila pensionsväsendets omreglering, bestämma de för pensionsrätts åtnjutande i antydda syfte erforderliga grunder, för det dåvarande endast från de för löneförmånernas åtnjutande uppställda vilkor och förbehåll uteslutit den af Eders Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelsen i fråga om afsked från tjänsten. Såsom sådant vilkor uppstälde Riksdagen derjemte uttryckligen, att i allmänhet gällande bestämmelser i fråga om tjänstemäns och vaktbetjentes rätt till pension icke skulle vara tillämpliga på de å patent- och registreringsverkets stat upptagna tjänst innehafvarne.

Samma ståndpunkt intog Riksdagen, då den i sin skrifvelse till Eders Kongl. Maj:t den 14 maj 1898 angående regleringen af utgifterna under riksstatens 8:de hufvudtitel punkt 14, beträffande förslaget till löne- och pensionsreglering för lärarne vid de allmänna läroverken, yttrade, att, som detta förslag vore uppgjort utan tagen hänsyn till det i Riksdagens skrifvelse den 17 maj 1897 gjorda uttalande om önskvärldheten af sådan förändring i afseende å pensionsvilkoren för lärarne vid elementarläroverken, att de blefve förpligtade att bidra till sin pensionering, förslaget icke ansetts böra af Riksdagen, i strid med dess i frågan uttalade åsigt, godkännas; och blef på denna grund Eders Kongl. Maj:ts framställning i fråga om definitivt ordnande af lärarnes aflöning och pensionering af Riksdagen afslagen.

Särskildt inom Andra Kammaren har vid 1897 års riksmöte detta ämne utgjort föremål för öfverläggning och beslut. I anledning af en inom nämnda kammare väckt motion beslöt nemligen Andra Kammaren, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Eders Kongl. Maj:t anhålla, att Eders Kongl. Maj:t vid utarbetande af det förslag, som förväntades komma att framläggas för Riksdagen på grund af pensionskomiténs den 28 maj 1894 afgifna betänkande, måtte, bland andra grunder för pensioneringen, äfven upptaga den, att alla statens tjänsteinnehafvare skulle lemna bidrag till bestridande af kostnaden för sin egen pensionering.

Äfven departementschefen har i sitt yttrande till statsrådsprotokollet erkänt, att den af Riksdagen sålunda påyrkade förpligtelsen för de civile

tjensteinnehafvarne att bidraga till sin egen pensionering grundade sig på en i och för sig fullkomligt riktig princip, och det synes hufvudsakligen varit farhågan för ett alltför långt uppskof med ärendets lösning, som hållit departementschefen tillbaka från att föreslå Eders Kongl. Maj:t att på grund af Riksdagens här ofvan angifna åsigt återförvisa ärendet till ny komité-behandling för erhållande jemväl af ett förslag, bygdt på grundvalen af tjensteinnehafvarne åliggande skyldighet att erlægga afgifter till sin pensionering.

Dessa uttalanden från både Riksdagens och regeringens sida hafva icke kunnat annat än göra Riksdagen tveksam, huruvida det nu framlagda lagförslaget, hvarigenom för all framtid skulle fastslås principer, hvilka skulle blifva af största betydelse icke blott för pensioneringen af de tjensteinnehafvare, om hvilka det nu är fråga, utan äfven genom sina konsekvenser för ordnandet af pensionsväsendet för öfriga statens tjenstemän, föregåtts af all den utredning, som ärendets vikt kräfver. Vid sådant förhållande har Riksdagen, som visserligen icke förbisett, att genom pensionsålderns höjande för flertalet af de tjensteinnehafvare, hvarom här är fråga, på sätt i det framlagda lagförslaget egt rum, Riksdagens önskan, att statens pensionskostnader måtte minskas, skulle i viss mån gå i uppfyllelse, funnit såväl klokast som ock för ernående af ett lyckligt resultat bäst, i fall frågan angående det civila pensionsväsendets omreglering finge till slutligt afgörande anstå under den tid, som må erfordras för verkställande af en utredning jemväl i det nyss antydda syftet.

Det synes Riksdagen, som skulle det vara att gå en sådan utredning i förväg, derest Riksdagen nu skulle närmare inlåta sig på något bestämdare uttalande i fråga om storleken af de afgifter, som må kunna tjensteinnehafvarne för egen pensionering åläggas; men Riksdagen har dock af de verkställda utredningarne rörande de afgifter, som af delegarne i civilstatens enke- och pupillkassa, enligt de i den kongl. propositionen åberopade grunder för reglemente för en sådan kassa, behöfde uttagas, trott sig finna, att nuvarande aflöningsförhållanden åtminstone för de lägst aflönade tjenstemännen näppeligen skulle medgifva dessa delegare att, utöfver berörda afgifter, till sin egen pensionering afsätta några afsevärdt större belopp. På den blifvande utredningen torde äfven få bero, huruvida pensioneringen bör bestridas genom en med erforderligt statsbidrag understödd pensionskassa, till hvilken tjensteinnehafvarnes afgifter i så fall skulle ingå, eller om, med bibehållande af nu gängse sätt för pensionernas utbetalning, dessa afgifter skulle ingå till statskassan.

På samma gång Riksdagen icke velat underlåta en erinran om önskvärdheten deraf, att utredningen äfven denna gång må ske med aktgifvande derpå, att statens utgifter för pensioneringen i möjligaste mån inskränkas, har dock Riksdagen naturligtvis icke kunnat förbise den inverkan på pensionskostnadens totalbelopp, hvartill förvaltningens behof af ökade arbetskrafter kan gifva anledning, eller som kan följa af pensioneringens utsträckande till innehafvare af befattningar, med hvilka pensionsrätt ännu icke är förenad.

Med hittills följda grundsatser har Riksdagen jemväl funnit öfverensstämma, att de nya bestämmelser i fråga oss pensionsväsendet, som må komma att föreslås, och således äfven ett eventuelt stadgande, som förpligtade till erläggande af afgift för egen pensionering, skulle ega tillämplighet endast på tjensteinnehafvare, som efter de nya bestämmelsernas trädande i kraft erhöles syssla, med hvars innehafvande sådan förpligtelse vore förbunden, så framt icke tidigare erhållen befordran skett med uttryckligt förbehåll att vara pensionsreglering underkastad.

På grund af hvad Riksdagen sålunda, beträffande denna del af den föreliggande frågan, anfört, har Riksdagen alltså funnit sig icke kunna antaga lag om civile tjensteinnehafvares rätt till pension af staten, förrän en sådan ytterligare utredning i ämnet vunnits som den, hvilken Riksdagen här ofvan till dess hufvudsynpunkter antydt. Riksdagen har därför funnit sig böra afslå Eders Kongl. Maj:ts nu framlagda förslag till lag angående civile tjensteinnehafvares rätt till pension af staten. Och får Riksdagen, med tillkännagifvande häraf, hos Eders Kongl. Maj:t anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning om sådant ordnande af det civila pensionsväsendet, att tjensteinhafvarne lemna bidrag äfven till sin egen pensionering, samt för Riksdagen framlägga det förnyade förslag till pensionering af civile embets- och tjenstemän, som efter dylik utredning må finnas af förhållandena påkalladt.

Af sakkunnig person verkställda undersökningar, i hvad mån den nuvarande civilstatens pensionsinrättnings och den dermed förenade enke- och pupillkassans ekonomiska ställning kunde anses motsvara de kraf, som dem åliggande förpligtelser betingade, hafva visat bland annat: att vid 1896 års slut kassans aktiva understigit passiva med ett belopp af 7,670,000

*Civilstatens
pensions-
inrättning och
dermed
sammans-
hängande frå-
gor.*

kronor, att den sålunda förefintliga bristen, approximativt beräknadt, kunde anses vara intill ett belopp af 3,500,000 kronor förorsakad af det särskilda sätt, på hvilket pensioneringen af tjensteinnehafvarne vid postverket verkställdes, att, för den händelse icke snar hjälp vore att förvänta, det skulle blifva nödvändigt att afstänga och afveckla kassan, d. v. s. inskränka dess verksamhet till nuvarande delegare, samt att äfven i sådant fall kassans inkomster i längden icke skulle förslå till utgifternas bestridande, utan brist uppstå, hvars kapitalvärde blifvit beräknadt till något öfver 3,000,000 kronor.

För kassans framtida bestånd skulle därför enligt den gjorda utredningen blifva af nöden att dels minska kassans förpligtelser och dels betydligt höja såväl nuvarande som i synnerhet blifvande delegares afgifter till kassan. Bland de förpligtelser, från hvilka kassan ansetts böra befrias, intages det främsta rummet af den s. k. postpensioneringen eller kassans skyldighet att, i olikhet med hvad förhållandet är med sådana delegare, som erhålla afsked med pension å allmänna indragningsstaten, till de vid afskedstagandet med pension från postmedlen afgående delegarne utbetala pensioner, och har upphörandet af denna posttjenstemännens undantagsställning betraktats såsom ett oeftergifligt vilkor för kassans upprätthållande, enär i annat fall öfriga i sådant syfte föreslagna åtgärder skulle befinnas alldeles otillräckliga.

Då Riksdagen redan i fråga om lagförslaget angifvit såsom sin uppfattning, att äfven den utvägen att genom en pensionskassa bestrida pensioneringen af civile tjensteinnehafvare borde hållas öppen, följer deraf, att Riksdagen funnit frågan om den föreslagna ombildningen af civilstatens pensionsinrättning till en uteslutande för enkor och barn afsedd pensionsanstalt böra tillsvidare hvila; hvadan alltså Eders Kongl. Maj:ts framställning, i hvad den afser anvisande ej mindre af 35,000 kronor såsom förvaltningsbidrag till en ny enke- och pupillkassa för civilstaten än äfven af 9,200 kronor till beredande af frihet för vissa delegare i samma kassa från befordringsafgifter till kassan icke kunnat af Riksdagen bifallas. Men då det torde vara äfven från det allmännas sida af vigt, att den nuvarande kassans redan undergräfdas ställning icke under anståndstiden än vidare så försämrats, att möjligheten af dess användning i antydda syfte helt och hållet uteslutes; och då det i allt fall torde kunna anses såsom högst sannolikt, att merberörda kassa genom Eders Kongl. Maj:ts äfven af Riksdagen godkända beslut ålagda särskilda skyldighet i afseende å posttjenstemännens pensionering aldrig blifvit ifrågasatt, derest man haft

anledning befara, att kassans ställning derigenom skulle äfventyras och öfrige delegare alltså utan eget förvällande lida intrång i sina reglements-enliga rättigheter, har Riksdagen velat i sin mån på det sätt bidraga till upprätthållande af civilstatens pensionsinrättning, att Riksdagen nu, då postverkets ställning är och under en följd af år varit sådan, att den lemnat ej obetydliga årliga öfverskott, under det att pensionsinrättningen befinner sig i en brydsam ekonomisk belägenhet, med bifall delvis till Eders Kongl. Maj:ts förslag om öfverflyttning på postverket af den pensionsinrättningen gent emot posttjenstemännen åliggande särskilda pensioneringsskyldigheten, befriat pensionsinrättningen från denna skyldighet beträffande sådane tjänsteinnehafvare vid postverket, hvilka komme att efter ingången af år 1900 från tjänst afgå, och medgifvit att desse tjänsteinnehafvare — under förutsättning att de uppfyllt villkoren för rätt till pension af staten — må, med bibehållande i öfrigt af samma ställning gent emot civilstatens pensionsinrättning som posttjenstemännen hittills intagit, af postmedlen uppbära jemväl den del af pensionsbeloppet, som eljest skolat från pensionsinrättningen till dem utgå.

Att sträcka medgifvandet så långt, som Eders Kongl. Maj:t föreslagit, eller befria kassan från pensionsutbetalning till sådane f. d. posttjenstemän, hvilka redan afgått eller intill slutet af innevarande år komme att afgå med pensioner dels å postverkets pensionsstat och dels från civilstatens tjänstemannafond, har Riksdagen icke funnit vara af förhållandena med nödvändighet påkalladt, enär pensionsinrättningen äfven med bibehållande af denna sin skyldighet skulle, enligt de verkställda undersökningarne, kunna bestå efter vidtagande af de åtgärder, som i det framlagda förslaget till kassans ombildning närmare angifvas; helst, såsom Riksdagen föreställer sig, det icke torde vara omöjligt, att utöfver de af delegarne beslutade åtgärderna äfven andra sådana skulle, för beredande åt kassan af en tryggad ställning, kunna vidtagas.

Riksdagen har alltså på det sätt bifallit Eders Kongl. Maj:ts förslag angående förändradt sätt för bestridande af pensioneringen af tjänsteinhafvarne vid postverket, att Riksdagen medgifvit, att till poststaten hörande tjänsteinnehafvare, hvilken efter ingången af år 1900 afgår ur tjänst, må, derest de för rätt till pension af staten stadgade vilkor blifvit behörigen uppfyllda, af postmedlen utbekomma jemväl den del af pensionsbeloppet, hvilken enligt nu gällande bestämmelser eljest bort erhållas från civilstatens pensionsinrättning.

Alldenstund hvad Eders Kongl. Maj:t i sista punkten af den fram-

lagda propositionen hemställt — dels om uteslutande från riksstaten för år 1900 af de hittills å nionde hufvudtiteln uppförda anslagen till civilstatens pensionskassa å tillhoppa 112,286 kronor, dels ock om medgifvande att från och med år 1893 uppkomna och härefter uppkommande behållningar å det i nämnda summa ingående, till pensionsstaten för civile embets- och tjestemäns enkor och omyndiga barn anvisade anslag å 45,000 kronor finge användas till bestridande af derifrån redan beviljade pensioner, äfvensom att hvad derutöfver kunde blifva för samma ändamål erforderligt finge af Eders Kongl. Maj:t af tillgängliga medel förskjutas för att sedermera hos Riksdagen till ersättande anmälas — skett under förutsättning af bifall till hvad Eders Kongl. Maj:t i propositionens föregående punkter föreslagit, har Riksdagen, som afslagit lagförslaget, endast delvis bifallit förslaget om posttjenstemännens pensionering samt likaledes afslagit de för den nya enke- och pupillkassan begärda anslagsbelopp, beslutat, att de nu å riksstatens nionde hufvudtitel anvisade ordinarie anslag till civilstatens pensionskassa, tillhoppa 112,286 kronor, skola jemväl för år 1900 med oförändrade belopp derstädes uppföras.

Stockholm den 10 maj 1899.

Med undersåtlig vördnad.
